

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

25. november 2020*

[Tekst berigtiget ved kendelse af 20. januar 2021]

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – direktiv 93/13/EØF – konsekvenser af en konstatering af, at et kontraktvilkår er urimeligt – erstatning af det urimelige kontraktvilkår – metode for beregning af den variable rentesats – lovlighed – henvisning af parterne til forhandling«

I sag C-269/19,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Curtea de Apel Cluj (appeldomstolen i Cluj, Rumænien) ved afgørelse af 27. februar 2019, indgået til Domstolen den 29. marts 2019, i sagen

Banca B. SA

mod

A.A.A.,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J.-C. Bonichot, og dommerne L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan og N. Jääskinen (refererende dommer),

generaladvokat: G. Pitruzzella,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter at have opfordret parterne i hovedsagen og de berørte, som er omfattet af artikel 23 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, til at besvare Domstolens spørgsmål skriftligt,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Banca B. SA ved avocați R. Trăilescu, I.-C. Șerban, D. Cristea og E. Tudose,
- A.A.A. ved avocată C. Neamț,

* Processprog: rumænsk.

- [Tekst berigtiget ved kendelse af 20. januar 2021] den rumænske regering først ved C.-R. Canțâr, E. Gane, O.-C. Ichim og L. Lițu, derefter ved E. Gane, O.-C. Ichim og L. Lițu, som befuldmægtigede,
- Det Forenede Kongeriges regering ved Z. Lavery og M.S. Brandon, som befuldmægtigede, bistået af barrister A. Howard,
- [Tekst berigtiget ved kendelse af 20. januar 2021] Europa-Kommissionen ved C. Gheorghiu og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Anmodningen er indgivet i forbindelse med en tvist mellem Banca B. SA, en bankvirksomhed, og A.A.A. om flere angiveligt urimelige og absolut ugyldige vilkår i en kreditaftale vedrørende optagelse af et personligt lån, som er indgået mellem A.A.A. og denne bank.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Det fremgår af 24. betragtning til direktiv 93/13, at medlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugeraftaler til ophør.
- 4 Dette direktivs artikel 3, stk. 1, fastsætter:

»Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.«
- 5 Nævnte direktivs artikel 6, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«
- 6 Samme direktivs artikel 7, stk. 1, fastsætter:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Rumænsk ret

- 7 Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (lov nr. 193/2000 om urimelige kontraktvilkår i aftaler indgået mellem erhvervsdrivende og forbrugere, herefter »lov nr. 193/2000«) har gennemført direktiv 93/13 i den rumænske retsorden.
- 8 I overensstemmelse med artikel 6 i lov nr. 193/2000 har urimelige kontraktvilkår i en aftale, som er konstateret enten personligt eller af organer med retlig beføjelse, ingen virkning over for forbrugeren, og aftalen vil kun have virkning, med forbrugers accept, hvis dette fortsat er muligt, efter at de nævnte kontraktvilkår er ophævet.
- 9 I henhold til nævnte lovs artikel 7 gælder, at for så vidt som aftalen ikke længere kan have virkning, efter at de kontraktvilkår, der anses for urimelige, er blevet ophævet, har forbrugeren ret til at kræve aftalen ophævet og i givet fald at kræve erstatning.
- 10 Artikel 9c i Ordonanța Guvernului nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor (regeringsdekret nr. 21/1992 om forbrugerbeskyttelse), som er indført ved artikel II, nr. 9, i Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 174/2008 (regeringens hastedekret nr. 174/2008), fastsætter, at udbydere af finansielle tjenesteydelser i forbindelse med aftaler, som indgås med forbrugere, skal overholde følgende regler, som er anført i litra g):

»[F]ølgende regler gælder for kreditaftaler med variabel rentesats:

1. Ændringen i rentesatsen skal være uafhængig af udbyderen af finansielle tjenesteydelsers vilje og rette sig efter verificerbare udsving i benchmarkrenter, som er nævnt i aftalen, eller lovændringer, der fastsætter en sådan ændring.

2. Rentesatsen kan ændre sig på grundlag af den af udbyderen af finansielle tjenesteydelser anvendte referencesats under forudsætning af, at denne rentesats gælder for alle finansielle produkter, som er bestemt for fysiske personer, og som udbydes af den pågældende erhvervsdrivende, og at den ikke forhøjes ud over et bestemt niveau, som er fastsat i aftalen.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 11 Den 5. juni 2007 indgik A.A.A. en kreditaftale vedrørende optagelse af et personligt lån med Banca B. Denne aftale var sikret med førsteprioritetssikkerhed i en fast ejendom med et beløb på 182 222 EUR, hvoraf 179 000 EUR svarede til det personlige lån, benævnt »Maxicredit«, med en fast rentesats i 1 år, og 3 222 EUR svarede til kommission for ydelse af dette lån for en periode på 300 måneder.
- 12 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at følgende kontraktvilkår fandt anvendelse på den nævnte aftale:
- Artikel 5 i den omhandlede låneaftale fastsatte en årlig rentesats på 7,4% i lånets første år og derefter en aktuel rentesats, der svarede til den i bankens kontorer bekendtgjorte variable referencesats med et tillæg på 1,5 procentpoint.
 - I overensstemmelse med artikel 2.6 i de almindelige betingelser for ydelse af lånet, der var vedlagt denne aftale som bilag, kunne den aktuelle rentesats i lånets løbetid ændre sig på grundlag af udviklingen i »kundens samlede gæld« til denne bank.

- I medfør af artikel 2.10, litra a), i de almindelige betingelser kunne banken i lånets løbetid ændre rentesatsen uden låntagerens samtykke på grundlag af omkostningerne ved finansieringen af lånet, hvorved den nye rentesats fandt anvendelse på lånesaldoen fra ændringstidspunktet. Ændringen af den variable rentesats førte til en fornyet beregning af de skyldige renter.
 - I overensstemmelse med artikel 2.10, litra b), i de nævnte almindelige betingelser kunne rentesatsen for lån med en variabel rente, fastlagt på grundlag af en benchmarkrente, LIBOR eller Euribor, ændres efter udviklingen i denne referencerente.
 - I medfør af artikel 2.11 i disse almindelige betingelser blev den nye rentesats, som kunne ændres hvert halvår, bekendtgjort i bankens kontorer fra og med datoen for ændringens anvendelse og anvendt på lånesaldoen opgjort pr. datoen for ændringen.
 - I tilfælde af kreditlinjer fik låntageren kendskab til ændringen af den årlige rentesats og den ajourførte tilbagebetalingsplan med anbefalet brev med modtagelsesbevis eller med en kontoudskrift, der blev udstedt gratis til låntageren ved skranken i banken.
 - Hvis låntageren efter bankens ændring af rentesatsen ikke tilbagebetalte lånesaldoen og påløbne renter inden for en frist på ti dage, regnet fra det tidspunkt, hvor låntageren fik kendskab til ændringen, blev den pågældende anset for at have accepteret den nye rentesats.
- 13 Den 9. juni 2017 anlagde A.A.A. sag mod Banca B. ved Tribunalul Specializat Cluj (den særlige domstol i Cluj, Rumænien) med påstand om, at det blev fastslået, at vilkårene i den omhandlede låneaftale vedrørende den variable rentesats var urimelige og dermed absolut ugyldige, og at den tilbagebetalingsplan, som var udarbejdet ved anvendelse af disse vilkår, dermed skulle annulleres. A.A.A. nedlagde ligeledes påstand om, at den nævnte ret skulle pålægge sagsøgte at ændre de nævnte vilkår og tilpligte denne at tilbagebetale det beløb, som på baggrund af vilkårenes urimelige karakter var betalt for meget. A.A.A. anførte for den nævnte ret bl.a., at de omhandlede vilkår gjorde det muligt for Banca B. at ændre størrelsen af denne sats vilkårligt og dermed skade A.A.A.'s legitime interesser som forbruger.
- 14 Ved dom af 23. januar 2018 gav denne ret A.A.A. delvist medhold i søgsmålet. Den nævnte ret fastslog bl.a., at vilkåret i den omhandlede låneaftales artikel 5 var delvist absolut ugyldigt for så vidt angår mekanismen for fastlæggelse af den variable rentesats, hvorefter den aktuelle rentesats svarer til den i bankens kontorer bekendtgjorte variable referencerentesats, og at artikel 2.6, artikel 2.10, litra a), og artikel 2.11, hvilke artikler er omhandlet i nærværende doms præmis 12, ligeledes var delvist absolut ugyldige. Det blev fastslået, at vilkåret i nævnte aftales artikel 2.10, litra b), var absolut ugyldigt, for så vidt som banken kun havde en mulighed for og ikke en forpligtelse til at ændre den variable rentesats på grundlag af de benchmarkrenter, der var omhandlet i aftalen, dvs. LIBOR eller Euribor.
- 15 Den pågældende ret pålagde endvidere Banca B. at præcisere indholdet af vilkåret om renter i låneaftalen ved i overensstemmelse med den nævnte rets instruktioner at definere disse renters bestanddele og størrelse. Dels skulle den margin, der var fastsat i aftalens artikel 5, fastsættes til 1,5 procentpoint forhøjet med seks måneders Euribor-benchmarkrente. Dels skulle metoden for ændringer af rentesatsen udelukkende afhænge af seks måneders Euribor-benchmarkrente med en fast margin for banken, som kun kunne ændres med parternes skriftlige samtykke, således at ændringen af rentesatsen afhang af udsving i seks måneders Euribor-benchmarkrente.
- 16 Ifølge Tribunalul Specializat Cluj (den særlige domstol i Cluj) førte ophævelsen af det vilkår, som giver banken en eksklusiv beføjelse til at kontrollere mekanismen for justering af den variable rentesats, idet retten ikke præciserede konsekvenserne af denne konstatering, i praksis til en ændring af aftalen, idet rentesatsen fastsættes til det niveau, som var gældende i lånets første år. En sådan situation er særligt fordelagtig for den erhvervsdrivende og gør enhver forhandling mellem aftaleparterne om dette punkt illusorisk. Denne ret bemærkede endvidere, at fastsættelsen af en fast rentesats udgør en ændring af

aftalen, som er i strid med det af parterne aftalte, idet de har aftalt en variabel rentesats, og med bestemmelserne i den civile lovbogs artikel 969, som skal sikre princippet om, at overenskomster skal holdes (*pacta sunt servanda*).

- 17 Da der ved indgåelsen af den omhandlede låneaftale ikke fandtes en national bestemmelse, der regulerede fastsættelsen af rentesatser i låneaftaler med sikkerhed i fast ejendom, anvendte Tribunalul Specializat Cluj (den særlige domstol i Cluj) desuden de lovbestemmelser om metoden for fastsættelse af rentesatsen, der er nævnt i nærværende doms præmis 10, analogt, hvilke bestemmelser ikke fandt tidsmæssig anvendelse i nærværende sag.
- 18 Den 15. oktober 2018 har Banca B. iværksat appel af denne dom til den forelæggende ret, Curtea de Apel Cluj (appeldomstolen i Cluj, Rumænien).
- 19 Banca B. har for denne ret i det væsentlige gjort gældende, at retten i første instans ændrede metoden for beregning af den omhandlede rentesats for hele låneperioden, hvorved den tilsidesatte parternes vilje ved indgåelsen af den omhandlede låneaftale. Den nævnte ret overskred ved denne afgørelse beføjelserne for den dømmende magt og tilsidesatte Domstolens seneste praksis. Banca B. har ligeledes anført, at retten i første instans med urette baserede sin afgørelse på bestemmelser, som ikke var i kraft ved indgåelsen af denne aftale.
- 20 Den forelæggende ret har oplyst, at de rumænske retsinstanser har fortolket og anvendt artikel 6 i lov nr. 193/2000, som gennemfører artikel 6 i direktiv 93/13 i den rumænske retsorden, på forskellig måde, navnlig med hensyn til fastlæggelsen af konsekvenserne af en konstatering af, at der foreligger urimelige kontraktvilkår, som definerer mekanismen for fastsættelse af den variable rentesats med henvisning til kriterier, som ikke er gennemsligtige.
- 21 Eftersom en låneaftale, som er indgået af en forbruger med en erhvervsdrivende, ikke kan opretholdes retligt, når den erhvervsdrivende mister sin ret til at opkræve renter, finder en del af retsinstanserne, at det tilkommer aftaleparterne i god tro, reelt og faktisk, at forhandle om vilkåret vedrørende metoden til fastsættelse af rentesatsen, således at aftalen mellem disse parter fortsat kan bestå. Andre retsinstanser har truffet bestemmelse om anvendelse – efter udløbet af den periode, for hvilken en fast rentesats var fastsat – af en rentesats, der består af en fast margen, som fremgår af låneaftalen, fra lånets andet år, forhøjet med en objektiv, gennemsligtig og verificerbar benchmarkrente, såsom Euribor-referencerenten. Der findes ligeledes retspraksis, hvorefter renterne, fra det andet år, udelukkende består af den faste margen, der fremgår af aftalen, som fastholdes. Endelig er visse retsinstanser af den opfattelse, at vilkåret vedrørende metoden for beregning af den rentesats, der gælder for det første år, fortsat skal finde anvendelse.
- 22 Ifølge den forelæggende ret er fastlæggelsen af de konsekvenser, der skal drages af en konstatering af, at et vilkår, som definerer mekanismen for fastsættelse af en variabel rentesats, er urimeligt, afgørende for afgørelsen af den tvist, der verserer for den. Dels er denne fastlæggelse nødvendig med henblik på at fastlægge den rentesats, der for fremtiden gælder i aftaleparternes retlige relation. Dels er denne fastlæggelse nødvendig for, at den forelæggende ret kan tage stilling til A.A.A.'s påstand om, at Banca B. tilpligtes at tilbagebetale de renter, der er betalt for meget. Det skal mere specifikt afgøres, om det for meget betalte beløb svarer til forskellen mellem de renter, der faktisk er betalt af denne forbruger, og de renter, der er beregnet på grundlag af en fast margen på 1,5 procentpoint, forhøjet med seks måneders Euribor-benchmarkrente efter lånets første år, eller til forskellen mellem de renter, som nævnte forbruger faktisk har betalt, og de renter, der er beregnet på grundlag af en fast procentsats, som er fastsat for lånets første år, eller til forskellen mellem de faktisk betalte renter og de renter, der fastsættes af retten under hensyntagen til de faktiske forhold vedrørende låneaftalen.

- 23 På denne baggrund har Curtea de Apel Cluj (appeldomstolen i Cluj, Rumænien) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 6, stk. 1, i direktiv [93/13] fortolkes således, at den nationale ret – efter at have fastslået den urimelige karakter af et kontraktvilkår, der definerer mekanismen til at fastsætte den variable rentesats ved formlen »fast margin og referencerenter anvendt af en bank på grundlag af ugenomsigtige kriterier«, inden for rammerne af en [låneaftale], hvor der kun i det første år anvendes en fast rentesats, mens der i de efterfølgende år anvendes en variabel rentesats opgjort i henhold til den nævnte formel – kan [ændre] aftalen i lyset af de faktiske elementer heri således, at der fastsættes en beregningsmetode for den variable rentesats på grundlag af gennemsigtige [benchmarkrenter] (LIBOR/[Euribor]) og bankens faste margin med henblik på at sikre en bedre forbrugerbeskyttelse?
 - 2) Såfremt det foregående spørgsmål besvares benægtende, skal artikel 6, stk. 1, i direktiv [93/13] da fortolkes således, at den nationale ret efter at have fastslået den urimelige karakter af et kontraktvilkår som det ovennævnte ved en retsafgørelse [kan] anvende[...] en fast rentesats med henvisning til den faste margin, som blev aftalt for aftalens andet gennemførelsesår, eller til den faste rentesats i det første år?
 - 3) Såfremt det [andet] spørgsmål besvares benægtende, skal artikel 6, stk. 1, i direktiv [93/13] og effektivitetsprincippet da fortolkes således, at de er til hinder for, at den nationale ret efter at have fastslået den urimelige karakter af et kontraktvilkår som det ovennævnte opfordrer parterne til at forhandle om den nye rentesats, uden at retten fastsætter referenceparametre?
 - 4) Såfremt det [tredje] spørgsmål besvares benægtende, hvilke foranstaltninger kan da træffes for at sikre forbrugerbeskyttelsen på linje med bestemmelserne i artikel 6, stk. 1, i direktiv [93/13]?«

Om de præjudicielle spørgsmål

- 24 Indledningsvis skal der henvises til, at det af fast retspraksis fremgår, at det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer denne at give den nationale ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra dette synspunkt påhviler det Domstolen i givet fald at omformulere de spørgsmål, der forelægges den (dom af 7.8.2018, Smith, C-122/17, EU:C:2018:631, præmis 34, og af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 27).
- 25 Det skal i denne henseende præciseres, at Domstolen i nærværende sag ikke er forespurgt om bedømmelseskriterierne vedrørende den urimelige karakter af vilkår, som regulerer mekanismen for fastsættelse af metoden til beregning af den variable rentesats i den omhandlede låneaftale. De spørgsmål, der er rejst i nærværende sag, vedrører derimod udelukkende konsekvenserne af, at det konstateres, at sådanne kontraktvilkår er urimelige.
- 26 Med henblik på at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar skal der endvidere tages hensyn til, at denne ret med disse spørgsmål, som skal behandles samlet, nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at den nationale ret – efter at det er fastslået, at vilkår, som definerer mekanismen for fastsættelse af en variabel rentesats i en låneaftale, såsom den i hovedsagen omhandlede, er urimelige, og når denne aftale ikke kan opretholdes efter ophævelsen af de omhandlede urimelige vilkår, og der ikke findes en deklaratorisk bestemmelse i national ret, der kan erstatte de nævnte vilkår – fastsætter en ny metode til beregning af rentesatsen eller opfordrer parterne til at forhandle om en ny metode til beregning af denne sats, uden at denne ret fastsætter kriterier for disse forhandlinger.

- 27 Med henblik på at besvare dette spørgsmål skal der indledningsvis henvises til det grundlag for forbrugerbeskyttelsen på området for urimelige kontraktvilkår, som følger af direktiv 93/13 som fortolket af Domstolen.
- 28 Den beskyttelsesordning, der er indført ved direktiv 93/13, er baseret på tanken om, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, hvilket medfører, at forbrugeren accepterer kontraktvilkår, der er udarbejdet på forhånd af den erhvervsdrivende, uden mulighed for at få indflydelse på indholdet af disse vilkår. Under hensyntagen til denne svagere stilling forpligter dette direktiv medlemsstaterne til at indføre en ordning, som sikrer, at alle kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, kan efterprøves med henblik på at afgøre, om de er urimelige (dom af 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).
- 29 Det påhviler i denne henseende den nationale ret i medfør af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 at udelukke anvendelsen af urimelige kontraktvilkår, således at de ikke binder forbrugeren, medmindre forbrugeren gør indsigelse herimod (jf. i denne retning dom af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis). Aftalen skal imidlertid principielt opretholdes uden nogen anden ændring end den, der følger af ophævelsen af urimelige kontraktvilkår, for så vidt som en sådan opretholdelse af aftalen retligt set er mulig i overensstemmelse med reglerne i national ret (jf. bl.a. dom af 5.6.2019, GT, C-38/17, EU:C:2019:461, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).
- 30 Heraf følger, at når den nationale ret fastslår, at et vilkår i en aftale, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, er ugyldigt, skal denne ret ikke tilpasse den nævnte aftale ved at ændre dette vilkårs indhold (jf. i denne retning dom af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).
- 31 Domstolen har således fastslået, at hvis det stod en national retsinstans frit for at ændre indholdet af urimelige vilkår i en sådan aftale, ville en sådan adgang kunne skade gennemførelsen af det langsigtede mål, der er nævnt i artikel 7 i direktiv 93/13. En sådan adgang kunne bidrage til at ophæve den afskrækkende virkning over for erhvervsdrivende, der opstår ved helt og holdent at undlade at anvende sådanne urimelige vilkår over for forbrugerne, for så vidt som de erhvervsdrivende fortsat ville være fristede til at anvende disse vilkår, vel vidende, at aftalen, selv hvis disse vilkår skulle blive erklæret ugyldige, ikke desto mindre ville kunne tilpasses i nødvendigt omfang af den nationale ret, således at deres interesse på denne måde blev sikret (dom af 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, præmis 69, af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 79, af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia, C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 54, og af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 60).
- 32 Når en aftale, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, ikke kan opretholdes, efter at et urimeligt vilkår er blevet ophævet, har Domstolen derimod anerkendt, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke er til hinder for, at en national ret under anvendelse af aftaleretlige principper ophæver det urimelige vilkår og erstatter det med en deklaratorisk bestemmelse i national ret i situationer, hvor konstateringen af, at det urimelige vilkår er ugyldigt, ville forpligte retten til at annullere aftalen i det hele, hvilket ville have særligt skadelige virkninger for forbrugeren og dermed straffe denne (jf. bl.a. dom af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 80 og 83, af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia, C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 56, af 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, præmis 48, og af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 61).
- 33 Henset til formålet med direktiv 93/13 er det fuldt ud berettiget at foretage en sådan erstatning. Den er nemlig i overensstemmelse med formålet med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, da denne bestemmelse har til formål at erstatte den formelle balance, som aftalen indfører mellem aftaleparternes rettigheder

- og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne, og ikke at annullere samtlige aftaler, der indeholder urimelige vilkår (jf. bl.a. dom af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 81 og 82 og den deri nævnte retspraksis, af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia, C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 57, og af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 62).
- 34 Hvis den nationale ret i en situation som den, der er beskrevet i nærværende doms præmis 32, ikke kunne erstatte et urimeligt kontraktvilkår med en deklaratorisk bestemmelse i national ret og var forpligtet til at annullere aftalen i det hele, ville dette have særligt skadelige virkninger for forbrugeren, og den afskrækkende virkning af at annullere aftalen ville gå tabt. I princippet bevirker en sådan annulation for så vidt angår en låneaftale nemlig, at det skyldige lånebeløb straks forfalder til betaling og dette med et beløb, der rækker ud over forbrugerenes økonomiske formåen, og dermed straffes forbrugeren snarere end långiver, som ikke vil blive afskrækket fra at indføre sådanne vilkår i de aftaler, som den pågældende udbyder (jf. bl.a. dom af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 83 og 84, af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia, C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 58, og af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 63).
- 35 Domstolen har desuden kendt for ret, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 er til hinder for, at lakuner i en aftale, der følger af ophævelsen af aftalens urimelige vilkår, udfyldes alene ved anvendelse af almindelige bestemmelser i national ret, der ikke har været genstand for en særlig vurdering fra lovgivers side med henblik på at skabe en balance mellem aftaleparternes samlede rettigheder og forpligtelser og som følge heraf ikke er omfattet af formodningen for, at de ikke er urimelige, hvilke bestemmelser fastsætter, at de virkninger, der udtrykkes i en retshandel, fuldstændiggøres af bl.a. de virkninger, der udspringer af princippet om rimelighed eller af sædvane, og som hverken er deklaratoriske bestemmelser eller bestemmelser, der finder anvendelse ved aftale herom mellem aftaleparterne (dom af 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, præmis 61 og 62).
- 36 I den foreliggende sag har den forelæggende ret forespurgt Domstolen om de beføjelser, som den nationale ret tillægges i medfør af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 i det tilfælde, hvor aftalen ikke kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår, men hvor den nationale ret ikke kan erstatte disse vilkår med en deklaratorisk bestemmelse i national ret.
- 37 Selv om ordlyden af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke giver nogen indikation i denne retning, skal det fremhæves, at formålet med direktiv 93/13 er at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau. EU-lovgiver har navnlig i artikel 7 i direktiv 93/13, sammenholdt med 24. betragtning til direktivet, udtrykkeligt anført, at myndighederne, navnlig retsmyndighederne, skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugerftaler til ophør.
- 38 I dette perspektiv, og således som det fremgår af den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 31-34, skal de konsekvenser, der skal drages af en konstatering af, at et vilkår, som er indeholdt i en aftale mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, er urimeligt, gøre det muligt at opfylde to mål. Dels skal retten påse, at den lighed mellem parterne i en aftale, som er blevet undergravet ved anvendelsen af et vilkår, der er urimeligt over for forbrugeren, kan genindføres. Dels skal det sikres, at den erhvervsdrivende afskrækkes fra at indføre sådanne vilkår i de aftaler, som den pågældende udbyder til forbrugerne.
- 39 Direktiv 93/13 har ikke til formål at anbefale ensartede løsninger hvad angår de konsekvenser, der skal drages af en konstatering af, at et kontraktvilkår er urimeligt. Eftersom de urimelige vilkår i henhold til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke kan binde forbrugeren, kan disse mål således opfyldes, alt efter det enkelte tilfælde og den nationale lovgivning, ved ganske enkelt at undlade at anvende det pågældende urimelige vilkår over for forbrugeren eller, når aftalen ikke kan opretholdes uden dette vilkår, ved at erstatte vilkåret med deklaratoriske bestemmelser i national ret.

- 40 Disse konsekvenser af en konstatering af, at et kontraktvilkår er urimeligt, er dog ikke udtømmende.
- 41 Når den nationale ret er af den opfattelse, at den omhandlede låneaftale i overensstemmelse med aftaleretten retligt set ikke kan opretholdes efter ophævelsen af de pågældende urimelige vilkår, og når der ikke findes en deklatorisk bestemmelse i national lovgivning eller en bestemmelse, der finder anvendelse ved aftale herom mellem aftaleparterne, som kan erstatte de nævnte vilkår, skal det således fastslås, at for så vidt som forbrugeren ikke har udtrykt et ønske om at fastholde de urimelige vilkår, og hvor en annullation af aftalen vil have særligt skadelige virkninger for forbrugeren, kræver det høje forbrugerbeskyttelsesniveau, som i overensstemmelse med direktiv 93/13 skal sikres, at den nationale ret – for at genindføre den reelle balance mellem aftaleparternes gensidige rettigheder og forpligtelser – idet den tager hensyn til hele den nationale lovgivning, træffer alle nødvendige foranstaltninger for at beskytte forbrugeren mod særligt skadelige virkninger, som kan følge af en annullation af den omhandlede låneaftale, herunder at den erhvervsdrivendes fordring straks kan fuldbyrdes over for nævnte forbruger.
- 42 Det skal i denne henseende præciseres, at der under sådanne omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede intet er til hinder for, at den nationale ret opfordrer parterne til at forhandle om en fastlæggelse af metoden til beregning af rentesatsen, under forudsætning af, at denne ret fastsætter kriterier for disse forhandlinger, og at disse forhandlinger har til formål at indføre en reel balance mellem aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, der bl.a. tager hensyn til det formål om forbrugerbeskyttelse, der ligger grund for direktiv 93/13.
- 43 Som Domstolen allerede har udtalt, påhviler det således den nationale ret i videst muligt omfang at foretage en anvendelse af sin nationale lovgivning, således at alle de konsekvenser, der ifølge den nævnte lovgivning følger af konstateringen af, at det pågældende vilkår er urimeligt, drages med henblik på at nå det resultat, der er fastsat i dette direktivs artikel 6, stk. 1, dvs. at forbrugeren ikke bindes af dette vilkår (jf. i denne retning dom af 30.5.2013, Jörs, C-397/11, EU:C:2013:340, præmis 52 og 53). Det samme gør sig gældende, når det efter en konstatering af den urimelige karakter af et vilkår drejer sig om at fastlægge de konsekvenser, der skal drages af denne konstatering, med henblik på at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau i overensstemmelse med formålet med dette direktiv.
- 44 Det skal imidlertid præciseres, at rettens beføjelser ikke kan udstrækkes til at gå videre, end hvad der er strengt nødvendigt for at genindføre den aftalemæssige balance mellem aftaleparterne og beskytte forbrugeren mod de særligt skadelige virkninger, som kan følge af en annullation af den omhandlede låneaftale. Hvis det stod retten frit for at ændre eller moderere indholdet af urimelige vilkår, ville en sådan beføjelse nemlig kunne skade opfyldelsen af begge de mål, der er nævnt i nærværende doms 38.
- 45 På baggrund af ovenstående betragtninger skal de forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at en national ret – efter at det er fastslået, at vilkår, som definerer mekanismen for fastsættelse af en variabel rentesats i en låneaftale, såsom den i hovedsagen omhandlede, er urimelige, og når denne aftale ikke kan opretholdes efter ophævelsen af de pågældende urimelige vilkår, og en annullation af nævnte aftale vil have særligt skadelige virkninger for forbrugeren, og der ikke findes en deklatorisk bestemmelse i national lovgivning – under hensyntagen til hele dens nationale lovgivning skal træffe alle de nødvendige foranstaltninger for at beskytte forbrugeren mod de særligt skadelige virkninger, som kan følge af en annullation af nævnte aftale. Under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede er der navnlig intet til hinder for, at den nationale ret opfordrer parterne til at forhandle om en fastlæggelse af metoden til beregning af rentesatsen, under forudsætning af, at denne ret fastsætter kriterier for disse forhandlinger, og at disse forhandlinger har til formål at indføre en reel balance mellem aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, hvilken balance bl.a. tager hensyn til det formål om forbrugerbeskyttelse, der ligger grund for direktiv 93/13.

Sagsomkostninger

- 46 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal fortolkes således, at en national ret – efter at det er fastslået, at vilkår, som definerer mekanismen for fastsættelse af en variabel rentesats i en låneaftale, såsom den i hovedsagen omhandlede, er urimelige, og når denne aftale ikke kan opretholdes efter ophævelsen af de pågældende urimelige vilkår, og en annullation af nævnte aftale vil have særligt skadelige virkninger for forbrugeren, og der ikke findes en deklaratorisk bestemmelse i national lovgivning – under hensyntagen til hele dens nationale lovgivning skal træffe alle de nødvendige foranstaltninger for at beskytte forbrugeren mod de særligt skadelige virkninger, som kan følge af en annullation af nævnte aftale. Under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede er der navnlig intet til hinder for, at den nationale ret opfordrer parterne til at forhandle om en fastlæggelse af metoden til beregning af rentesatsen, under forudsætning af, at denne ret fastsætter kriterier for disse forhandlinger, og at disse forhandlinger har til formål at indføre en reel balance mellem aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, hvilken balance bl.a. tager hensyn til det formål om forbrugerbeskyttelse, der ligger grund for direktiv 93/13.

Underskrifter